

Posudek magisterské diplomové práce
Bc. Renata Knotková – Vondráková
Možnosti participativní evaluace
Fakulta humanitních studií University Karlovy
katedra sociální a kulturní ekologie, 2007

Úvod

Autorka předložené diplomové práce **Renata Knotková – Vondráková** dokázala po celou dobu svého magisterského a částečně již bakalářského studia ku prospěchu svému i společnosti propojovat studium zaměřené kromě jiného na občanskou společnost a budování dobrého lidského společenství s celou řadou vlastních projektů a aktivit v místě, kde žije. Nepochybně měla k dispozici velké množství empirického materiálu, jenž mohl být předmětem rozboru a jedním ze zdrojů dobré odborné práce. Renata se nicméně rozhodla tuto snazší cestu opustit a našla si téma v českém prostředí skutečně nové. Tento vnos je také hlavním kladem práce, zatímco empirická zkušenost sice vytrvale podporuje teoretickou rešerši, ale mohla být využita ještě důkladněji, kdyby autorka stihla provést ještě přesně cílený výzkum. Jistou omluvou může být i fakt, že o část rozpracovaných materiálů přišla úmrtím sociálního ekologa Bohuslava Blažka, jemuž byla zdatnou profesní partnerkou.

1. Obsahová stránka

Vzhledem k novosti tématu zařadila Renata na začátek velmi podrobně a logicky strukturované práce seznam používaných zkratk a stručný slovník vybraných používaných pojmů (na plných deseti stranách), z nichž některé rozhodně nepatří k běžně zaužívaným; jestliže je čtenář dokáže absorbovat, je slovníček účelnou vstupní pomůckou.

V úvodu se seznámíme s autorčinými pohnutkami k volbě tématu, s rozvržením práce a s jejím hlavním odborným i popularizačním cílem. Následující kapitola je věnována metodám a způsobu práce. Vondráková se předem vědomě a cíleně obhajuje proti předpokládaným námitkám ohledně absence rozsáhlejšího výzkumu a testování participativní evaluace v praxi a nutno říci, že tak činí originálně a vcelku přesvědčivě. Práce má skutečně převážně „pouze“ analyticko-synteticko rešeršní charakter, novinkou je však netradiční aplikace zakotvené teorie na text: „Tvorba *grounded theory* vyžaduje vstoupit do „terénu“, přičemž tímto terénem může být i text, a shromažďovat data.“ (str. 21) Nutno přiznat, že tento přístup skutečně funguje jak v rovině těžby poznatků z použitých textů, tak v rovině vytěžování a zhodnocování autopsie. Výzkum je nahrazen celkem 16 expertními rozhovory a přes jeho opět poněkud netradiční formy (telefon) je opět nutno připustit nejen to, že jsou postačujícím způsobem přiznány a zdokumentovány, ale rozhovory jsou i obsahově přínosné nejen pro zjištění současné znalosti participativního monitoringu a evaluace u nás, ale i pro jeho pochopení.

Vzhledem k poměrně novému, neznámému „terénu“ je logické, že práce je otevřená ve smyslu hypotéz. Klade si zdůvodněně pouze velmi širokou vstupní výzkumnou tezi týkající se charakteru a ne/výhod užití participativní evaluace při realizaci konkrétních společenských projektů oproti tradičním postupům. Zde je nutné pro poctivost prozradit, že Renata svůj projekt několikrát modifikovala, ale v podstatě nakonec zůstala věrná původnímu zadání, totiž detailnímu porozumění a popisu participativní evaluace a jejích možností. To, že její uplatnění oproti původnímu předpokladu nezkoumala v konkrétních programech a v praxi

(LEADER, Místní Agendy 21, Zdravá města) a neprováděla poněkud školskou práci jejím zařazováním do strategie trvale udržitelného rozvoje je nakonec legitimní, protože tato praxe dosud v České republice takřka neexistuje a jednalo by se tedy spíše o jakési teoretické slohové cvičení.

Následující kapitola je věnována evaluaci obecně. Rozsahem i obsahem výrazně dominující část textu je věnována evaluaci participativní, přičemž třetí „věcná“ část, rozhovory s experty, spíše jen ověřuje zjištěná analyticko-syntetickou řešerší.

Konečně Závěr přináší nejen tradiční diskusi vstupní výzkumné teze, ale i pětici předností participativní evaluace a monitoringu, které by měly být postačujícími důvody pro jejich používání. Vondráková přitom nezamlčuje ani nevýhody nebo spíše obtíže při jejím uplatnění a uvádí, že by se ráda v budoucnu věnovala jejich odstranění prací na metodice, která by byla široce použitelná.

2. Práce s literaturou

Přehled literatury je účelně rozčleněn do tří oddílů (není jen zcela jasné, proč je Reitschmiedová [Reitschmiedová, 2006] zařazena do druhého z nich). Pro její výběr platí totéž, co pro celou práci: autorka dokázala vyhledat, obstarat, osvojit si a v nemalém rozsahu i velmi slušně přeložit relevantní zahraniční publikace a vhodně vybrat ty tuzemské, které s tématem nějak souvisejí. Totéž platí o webových zdrojích, „šedé“ literatuře (diplomová práce [paradoxně služebně mladší spolužačky z oboru]), ústních pramenech a konzultacích. S texty pracuje autorka kvalifikovaně, cituje i interpretuje přesně. Poznatky, ale i výsledky vlastních rozborů dovede srozumitelně převyprávět a hlavně neochvějně směřuje k vyčerpávajícímu výkladu participativní evaluace, ale i, v celkem „povolené míře“, k její propagaci.

3. Formální stránka

Celkem 96 stran vlastního textu s dobrým, leč nikoli kompletním doprovodným materiálem (anglické summary, seznam používaných zkratk, slovník vybraných pojmů, klíčová slova, 10 stran dvou příloh) plně odpovídají požadavkům na diplomovou práci. Velmi instruktivní tabulky, grafy a vyobrazení, ať už převzaté nebo autorské, jsou vždy velmi účelně zařazeny do textu a sledují dobře hlavní výkladovou linii; bohužel právě při jejich kvalitě a množství citelně chybí přehledné seznamy tabulek, grafů a obrázků s uvedením stran. Rovněž typograficky je svazek patřičně střízlivě (počínaje typem písma) a účelně upraven pro čtenářovo pohodlí.

Práce je takřka prosta překlepů nebo flagrantních stylistických neobratností, je dobře „vyčištěná“ (ojedinělými výjimkami jsou spíše překlepy než gramatické nebo stylistické chyby: „vytvořit“ (str. 90), „...k efektivnějšími zacházení ...“ [str. 90], www.amcr/mediace/o-mediaci.php 30. 8. 2007) – levá parenthese [str. 95] – potvrzují pravidlo a dokládají jako pravděpodobnou příčinu závěrečný spěch).

Od úvodního poděkování nenechává Renata čtenáře na pochybách, že za svůj text „osobně ručí“. Píše důsledně v 1. osobě, odvolává se často na vlastní zkušenost, uvádí vlastní názor a pohled na věc, který nicméně vždy odlišuje od pramenů. Tento „anglosaský“ styl je osvěžující a přínosný i tam, kde autorka popisuje vývoj svého poznání a názorů nebo dokonce oslovuje čtenáře a udílí mu praktické rady. Poté, co poněkud přehnaně „manažerské“ polohy v průběhu práce na textu omezila, dosáhla jednoduchého, plyného, snadno sledovatelného lineárního slohu, v němž se čtenář dobře orientuje i tam, kde jde o novou materii a jemné rozdíly. Rukopis je kultivovaný a odborně přesný včetně tradiční i zaváděné terminologie. Spíše ojediněle se objeví stylisticky či věcně poněkud nepřesná nebo expresivní formulace.

4. Celkové hodnocení

Těžištěm předložené práce, jak již bylo řečeno, není empirický výzkum ani bádání na ryze teoretické vědecké půdě; přes veškerou úctu k participativnímu monitoringu a evaluaci je diskutabilní, lze-li legitimně uvažovat o „vědě o evaluaci (*evaluation science*), zvlášť IR“ (viz str. 91). Autorka však předkládá velmi důkladnou rešerši, dovede předmět svého zájmu nastudovat z pravděpodobně takřka vyčerpávající dostupné literatury, promyslet, posoudit v podmínkách České republiky a přes veškeré „povolené“ nadšení i střízlivě a kriticky zhodnotit. Pro Renatu nebylo při jejím založení a aktivitách jednoduché oprostít se v průběhu příprav a zejména zpracování konečného textu od takřka „koučování“ čtenáře a tak vzniklo dokonce několik textových verzí. Výsledek je však odborně plausibilní a závěry jsou střízlivé.

V průběhu studia se, alespoň pro mne při pohledu zvenčí až poněkud překvapivě, objevila důležitost jednak celočasové, průběžné užitečnosti participativní evaluace, a došlo až k významovému i funkčnímu posunu původního pojmu „participativní evaluace“ k širšímu a kvalitativně významnějšímu „participativnímu monitoringu a evaluaci“, jejichž obsah a význam autorka zhodnotila jednak zrcadlem expertů, jednak na základě své již poměrně bohaté zkušenosti. Domnívám se proto, že celek diplomové práce je možno pozitivně hodnotit ve třech směrech.

Za prvé jde o velmi seriózně zpracovanou rešerši a analýzu teoreticky i prakticky nového fenoménu třetího sektoru. Za druhé jde o jeho zhodnocení a první adaptační kroky v českém prostředí. A konečně za třetí by se práce mohla stát v dobrém slova smyslu manuálem pro všechny projektové manažery i jednotlivé aktivní účastníky řízených projektových procesů ve třetím sektoru, ale i v koncepci Public – Private Participation a v otevřené liberální občanské společnosti vůbec.

Hlavním pozitivem práce tak není ani ryze teoretický přínos, ani rozšíření empirických poznatků v určité oblasti výzkumem. Těžiště spočívá v přínosu pro společenskou praxi, která byla dosud teoreticky reflektována a konkrétně prováděna pouze v zahraničí a jejíž česká reflexe je krokem ke zlepšení kvality komunit v České republice.

Diplomová práce tak odpovídá zaměření sociální a kulturní ekologie a svébytně je naplňuje. Této charakteristice odpovídá **doporučení k obhajobě a ohodnocení „velmi dobře“ až „výborně“** v rozmezí **15 až 16 bodů** v závislosti na výkonu diplomantky u obhajoby.

Praha 17. října 2007

PhDr. Ivan Rynda